

POSTMODERN ŞİDDET VE SİNEMA

Muzaffer Çağlar KURDAŞ*

Öz

Şiddet tanımlanması zor bir kavramdır. Çünkü şiddet olgusunun tanımı, anlamı, amacı ve kullanılış biçimi toplumdaki topluma ve dönemden döneme değişmektedir. Örneğin geleneksel tarım toplumlarında, her an karşılaşılabilen ve hayatta kalmak için yaşamın olağan bir parçası olan şiddet, modern dönemde ise modern ulus devletinin tekeli altında kurumsallaşmıştır. Postmodern dönemde ise şiddet özellikle medyada bir eğlence ve gösteri aracına dönüşmüştür. Bu durum özellikle sinemada daha dikkat çekicidir. Sinema en başından beri şiddet olgusunu kullanmış ve şiddet sinemada ilgi çekici bir konu olmuştur. Ancak modern dönem sinemasında şiddetin, düzeni korumak adına kabul edilebilir ve denetlenen bir kullanımı olmuştur. Postmodern dönemde ise sinemada şiddet, amaçsız bir eğlence aracı haline gelmiştir. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı, şiddet olgusunun geleneksel, modern ve postmodern toplumlarda nasıl değiştiğini göstermek ve aynı zamanda kültürel bir ürün olan sinemada şiddetin kullanımının modern ve postmodern dönemde ortaya çıkan farklılaşmasının kuramsal bir analizini yapmaktır.

Anahtar Kelimeler: Şiddet, sinema, modernizm, postmodernizm.

POSTMODERN VIOLENCE AND CINEMA

Abstract

Violence is a difficult concept to define. Because the definition, meaning, purpose and manner of use of violence varies from society to society and from period to period. For example, violence, which is an ordinary part of life to survive in traditional agricultural societies, has been institutionalized under the monopoly of authority in modern times. In the postmodern period, it turned into a means of entertainment and demonstration, especially in the media. This is particularly noticeable in cinema. From the very beginning, the phenomenon of violence has been used in cinema and attracted attention. However, violence in modern cinema has had an acceptable and controlled use in order to maintain order. In the postmodern era, violence in cinema has become an aimless means of entertainment. In this context, the aim of this study is to show how the phenomenon of violence has changed in traditional, modern and postmodern societies. At the same time, to make a theoretical analysis of the differentiation of the use of violence in cinema in the modern and postmodern periods.

Keywords: *Violence, cinema, modernism, postmodernism.*

1. Giriş

İnsanlığın başlangıcından itibaren var olan ve gittikçe artarak daha da zarar verici bir hale gelen şiddet, insanlık tarihinin en önemli sorunlarından biridir. Tanımlanması her ne kadar kolay görülse de, yapılan pek çok tanım ve sınıflandırmaya rağmen şiddet üzerinde tamamen uzlaşılan bir tanım ve sınıflandırma mevcut değildir. Çünkü şiddet çok boyutlu bir kavramdır. Bu yüzden şiddet üzerine yapılan tartışmalarda konunun çok boyutlu incelenmesi ve tartışılması gerekmektedir. Ancak şiddet çoğu zaman bireysel bir eylem biçimi olarak görülmekte ve yapılan tartışmalar da daha çok şiddetin psikolojik boyutu ve etkileri üzerine yoğunlaşmaktadır. Oysa şiddet, psikolojik olduğu kadar kültür tarafından şekillendirilen sosyolojik bir olgudur. Bu nedenle

şiddetle ilgili yapılan çalışmalarda ve tartışmalarda şiddetin sosyolojik boyutunun göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Şiddet olgusu sosyolojik bağlamda ele alındığında en dikkat çekici olan noktalardan biri; şiddetin toplumsal yapıda ortaya çıkan değişim ve dönüşümlerin bir sonucu olarak, anlamında ve kullanımında dönemden döneme ve toplumdan topluma farklılıklar olduğudur. Bu bağlamda şiddeti tanımlamak zordur. Çünkü şiddet, yaşamın hemen her alanında farklı şekillerde ortaya çıkmakta ve anlamı, kapsamı, sınırları ve etkisi sürekli değişmektedir. Örneğin geleneksel toplumlarda şiddet, yaşamın olağan akışı içinde karşılaşılan normal bir durum olarak görülmüştür. Bireylerin ve grupların temel ilişki biçimleri ve sorun çözme yöntemlerinin başında gelen şiddet, yaşamı sürdürmenin ve hayatta kalmanın olağan bir yöntemi olarak kullanılmıştır. Şiddet modern dünyada ise ulus devletin tekeli altına girerek kurumsallaşmıştır. Ulus devletçe denetim altına alınan şiddet, aynı zamanda sınırları belirlenerek ve kimi durumlarda da meşru bir eylem olarak kavramsallaştırılmıştır. Postmodern dönem de ise, tüm anlamlarına ve kullanımına ek olarak, şiddetin daha da bireyselleştiği, bir kimlik ifadesine, yaşam tarzına ve eğlence biçimine dönüştüğü görülmektedir.

Şiddet günlük yaşamın hemen her alanında ve sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Medyanın ve tüketim kültürünün egemen olduğu ve postmodern dönem olarak da adlandırılan günümüzde, özellikle medyada şiddet kullanımı ve gösterimi neredeyse normalleşmiş, olmazsa olmaz bir hale gelmiştir. Bu durum ise özellikle medyada şiddet kullanımı üzerine yapılan tartışmaların her geçen gün daha da artmasına ve alevlenmesine neden olmaktadır. Bu konuda yapılan tartışmaların, şiddetin genel anlamı ve kullanımında olduğu gibi, sosyolojik boyutu ayrıca önem kazanmaktadır. Çünkü günümüzde şiddet, kültür endüstrisinin kullandığı en önemli öğelerden biridir. Şiddet, ilgi çektiği ve kültür ürünlerinin daha fazla satmasına neden olduğu için özellikle medyada ve kültür ürünlerinde sıklıkla kullanılmaktadır.

Şiddetin medyada yer almasının en dikkat çekici yönlerinden biri ise sinemada şiddet kullanımınıdır. Günümüzde medyada bir eğlence aracına dönüşen şiddet, bunun en bariz örneklerini sinemada vermektedir. Şiddet sinemada her zaman kullanılan bir olgu olmuştur. Ancak özellikle postmodern dönemle birlikte sinemada şiddetin yoğunluğu artmış ve kullanım şekli de değişmiştir. Postmodern dönemde sinemada şiddet, bir araç olmaktan ziyade bir amaç haline gelmiştir. Bu durumun yaratmış olduğu en önemli tartışma ise, sinemada şiddet kullanımının şiddeti özendirdiği ya da normalleştirdiği yönünde yapılan tartışmalardır.

Sinemada şiddet kullanımının gittikçe artması probleminden yola çıkan bu çalışmanın amacı; sosyolojik bir olgu olarak şiddeti ele almak, toplumsal değişme bağlamında şiddetin dönemsel olarak anlamında ve kullanımında ortaya çıkan farklılıkları göstermek ve postmodern dönemde şiddetin eğlence amaçlı kullanımının sinema özelinde sosyolojik bir değerlendirmesini yapmaktır. Sinemanın şiddeti kullanma biçiminin modern ve postmodern dönemde değiştiği ve bunu da toplumsal yapıda meydana gelen değişmelerle alakalı olduğu hipotezine dayanan çalışma, konu ile ilgili yazılmış olan kaynakların derlenmesine ve bu kaynaklardan yola çıkarak bir değerlendirme yapılmasına dayalı kuramsal bir çalışmadır.

2. Şiddet Nedir?

Şiddet olgusu geçmişten günümüze kadar her toplumda ve her dönemde bireylerin ve toplumların gerek birbirleri ile gerekse de doğa ile kurdukları ilişki biçimlerinin başında gelmektedir. Şiddet olgusu her ne kadar zihinlerde bir takım ortak imgeler, tanımlamalar ve kavramlar canlandırırsa da şiddetin amacı, kullanım biçimi ve etkileri toplumdan topluma ve zamana bağlı olarak değişmektedir. Çünkü şiddet olgusunun ele alınma biçimi, tanımlanması, etkileri, şiddete bakış açısı vb. kültür tarafından şekillenmektedir ve bu şiddeti

toplumsal bir olgu haline getirir. Ancak şiddet ile ilgili bütün ayrımlara ve farklılaşmalara karşın değişmeyen tek şey şiddetin her zaman önemli bir toplumsal sorun olduğudur.

Şiddet olgusunu ele almanın ve tanımlamanın yarattığı çeşitli problemler ve güçlükler vardır. Çünkü şiddet çok boyutlu bir kavramdır. Bu konudaki tartışmalar daha çok şiddetin psikolojik kökenleri ve etkileri üzerine yoğunlaşmış olsa da şiddetin toplumsal kaynakları ve toplumsal etkileri göz ardı edilemez. Şiddet her şeyden önce toplumsal bir olgudur ve kültür tarafından şekillendirilir. Dolayısıyla şiddetin tanımı toplumdan topluma ve zamana bağlı olarak değişmektedir. Bunun yanında şiddetin kimi zaman gerekli ve meşru bir eylem olarak görülmesi, tanımlanmasında karşılaşılan temel güçlüklerin başında gelir. Ancak bütün güçlüklerle rağmen şiddet konusunda yapılan tanımlamaların ortak özelliği; amacı ne olursa olsun, meşru bir duruma dayansın veya dayanmasın ve hangi biçimde yapılırsa yapılsın şiddetin; fizyolojik, psikolojik ya da toplumsal bağlamda bireye, belli bir gruba veya topluma zarar verici bir eylem olduğudur.

İngilizce’de “violence” olarak geçen şiddet kavramı, Latince “violentia” kelimesinden türemiştir ve “sert ya da acımasız kişilik, güç” anlamına gelir. Şiddet sözlüklerde; güç ve baskı uygulayarak kişinin bedensel ve ruhsal olarak zarar görmesine neden olan ve sadece bireysel değil toplumsal hareketlerin de dâhil olduğu davranışların tümü olarak tanımlanmaktadır (Michaud, 1991: 5; Polat, 2015: 15). Bu bakımdan şiddet; başkasını yaralama, sakat bırakma veya öldürme yoluyla zarar vermektir. Bunun yanında eylemlerin bir başkasına veya bir gruba karşı tehdit oluşturmasıdır. Kısaca fiziksel ve ruhsal olarak zarar veren her türlü edim şiddet olarak değerlendirilir (Ünsal, 1996: 30). En geniş anlamda ise şiddet; kanunlara aykırı davranmak, kişiye zarar vermek, hakaret etmek, onurunu kırmak, dinginliğe ve huzura son vermek, birini incitmek, hırpalamak, hakkını çiğnemek, zor kullanarak canını acıtmak, aşırı derecede öfkeli ve yıkıcı

davranışlarda bulunmak şeklinde kendini gösteren davranışlardır (Polat, 2015: 15-16; Erten ve Ardalı, 1996: 143). Dolayısıyla şiddet eylemi; davranışsal ve duygusal boyutları olan oldukça geniş bir kavramdır.

Şiddet, hem bir durum hem de bir eylem biçimini ifade eder. Bu bakımdan şiddet; sosyal ilişkiler ortamında taraflardan birinin veya birkaçının, doğrudan veya dolaylı, toplu veya dağınık, diğerlerinin bedensel veya törel (ahlaki/moral/manevi) bütünlüğüne, mallarına veya simgesel, sembolik ve kültürel değerlerine, oranı ne olursa olsun, zarar verecek şekilde davranılmasıdır (Michaud, 1991: 8-9). Dünya Sağlık Örgütü (WHO) şiddeti; fiziksel gücün veya iktidarın kasten tehdit veya gerçek bir biçimde kişinin kendisine, başkasına, bir gruba veya topluma karşı yaralanma, ölüm, psikolojik zarar, gelişiminde bozukluk veya yoksunluğa yol açacak şekilde kullanımı olarak tanımlar. Ayrıca şiddet fiziksel şiddet, cinsel şiddet, psikolojik şiddet ve yoksunluk olmak üzere dört tipe ayırırken, mağdur – fail ilişkisine göre de; kendine yönelik, kişiler arası ve kolektif şiddet olmak üzere kategorilere ayırmıştır (<http://www.who.int/violenceprevention/approach/definition/en/>).

Şiddetin üzerinde uzlaşılabilir bir tanımını ve sınıflandırmasını yapmak oldukça zordur. Çünkü toplumsal yapıda meydana gelen değişimler şiddetin anlamını, kapsamını, sınırlarını, etkisini ve kategorilerini sürekli değiştirmektedir. Örneğin şiddetin dar tanımı sadece fiziksel şiddete ağırlık verir ve şiddet bireylerin bedensel bütünlüğüne dışarıdan gelen sert ve acı verici bir eylem olarak tanımlar. Bu eylem; mala, sağlığa, cana, bedensel bütünlüğe ve bireysel özgürlüğe karşı bir tehdit içerir. Başkalarına yönelik şiddetin yanında intihar gibi insanın kendisine yönelttiği şiddet eylemleri de vardır. Bunun yanında çağımızın sorunu olan terör, savaşlar, soykırımlar, kitlesel şiddet ve imha eylemleri gibi kolektif şiddetten de söz edilebilir. Geniş anlamda ise, fiziksel şiddet gibi birey, grup ve toplum üzerindeki fiziksel ve ruhsal etkileri açık ve ölçülebilir olmasa da

dolaylı ve somut olarak hissedilen baskılar da şiddet kategorisi içinde değerlendirilebilir. Bu bağlamda örneğin, ekonomik şiddet, işsizlik, medya terörü, trafik kazaları, enflasyon, çevrenin kirletilmesi, uluslararası ekonomik ve siyasi ilişkilerin yol açtığı yoksulluk gibi edimler de şiddet olarak değerlendirilebilir (Ünsal, 1996: 31-34).

Şiddetin tam bir sınıflandırmasını yapmak ve boyutlarını belirlemek mümkün olmasa da, toplumda en yaygın görülen boyutlarıyla şiddet; saldırgan şiddet, eş istismarı, tecavüz ve cinsel saldırı, çocuk istismarı, yaşlılara yönelik istismar ve intihar (kişinin kendisine yönelik şiddeti) başlıkları altında ele alınabilir (Polat, 2004: 58). Tiplerine göre ise şiddet; fiziksel şiddet, cinsel şiddet, duygusal şiddet, ekonomik şiddet, siber şiddet (Polat, 2015: 46-62) olarak sınıflandırılabilir.

Şiddet konusunda önemli bir tartışma konusu da şiddetin kaynağına ilişkindir. Bu konuda çeşitli görüşler bulunmaktadır. Şiddet çoğu zaman ya içgüdüsel ve bu yüzden sosyalleşme sürecinde çok az değişen, ya da sadece çevresel etkenlerden kaynaklanan bir davranış olarak görülür (Moses, 1996: 23). Şiddetin genetik bir temeli bulunduğu görüşünü sunan araştırmalar bunu normalde daha geniş bir kavram olan saldırganlık davranışı altında tartışır. İnsan ve hayvan davranışları arasındaki kıyaslamalar bütün araştırmalarda hayli güçlü bir şekilde yer alır (Riches, 1989: 34). Saldırganlık; yenmek, hâkim olmak, yönetmek amacı ile güçlü, şiddetli ve etkili bir hareket; bir işi engelleme, bozma, boşa çıkarmaya karşı düşmanca, tahrip edici, hırpalayıcı veya yaralayıcı amaç taşıyan bir davranıştır. Şiddet ve terör saldırganlığın çeşit ve dereceleridir (Erten ve Ardalı, 1996: 143). Bu yaklaşıma göre şiddet içgüdüsel bir dürtüdür ve doğada var olan şiddet davranışı doğaldır. Şiddet, doğada yaşamın devam etmesi için sıklıkla gözlenen bir eğilimdir. Yaşama içgüdü, şiddetin temel motivasyonudur. Yaşama dürtüsü ile şiddet arasında bir döngü vardır. Ancak bu görüş şiddet davranışının küçük bir kısmını kapsamaktadır. Şiddet ile motivasyonları

arasındaki döngü çok daha karmaşıktır ve farklı bakış açıları ile değerlendirilmesi gerekmektedir (Polat, 2015: 17). Saldırganlığın bütün canlılarda ortak bir içgüdü ve dürtü olduğu doğrudur. Saldırganlık; cinsellik, beslenme, korunma gibi içgüdülerinin altında yer alan, onları bütünleştiren bir alt içgüdü olarak değerlendirilmiştir. Ancak temel ihtiyaçlarının doyuma ulaşmasına, bu ihtiyaçlara yönelik tehdit ve tehlike bulunmamasına rağmen, kendine ve diğer türlere şiddet gösteren tek canlı insandır. İnsanda var olan şiddet, bütün canlılarda bulunan evrensel saldırganlık dürtüsünden kaynaklanmaz. Şiddet öğrenilen bir eylem biçimidir. Şiddet doğuştan gelen bir dürtü değil; sosyal, siyasal, ekonomik, ideolojik kısaca toplumsal koşullarda ortaya çıkan bir olgudur (Balcıoğlu, 2001: 36-37; Köknel, 2000: 27-28). Bu bakımdan şiddet sosyalleşme sürecinde öğrenilir. Anlamı, amacı ve araçları kültürden kültüre ve zamana bağlı olarak değişir. Dolayısıyla şiddet toplumsal bir olgudur. Toplumda var olan ilişkileri belirleyen ve temellendiren önemli bir faktördür.

3. Geleneksel, Modern ve Postmodern Toplumlarda Şiddet

Şiddet her dönemde ve her toplumda var olagelen bir olgudur. Ancak şiddetin hangi dönemde ve hangi toplumda ağırlıklı olarak; nasıl, ne sıklıkla ve hangi türde gerçekleştiğini söyleyebilmek zordur. Çünkü buna dair belgeler ve bulguların bilimsel verilere dayalı genellemeler yapabilecek ölçüde olmadığı bir gerçektir. Şiddete dair bir takım istatistikî verilerin tutulmaya başlanması ise ancak modern dönemde, şiddetin otorite tarafından denetim altına alınmaya çalışılması ile mümkün olabilmektedir. Ancak bu dönemde de şiddet, adli bir vakaya konu olduğunda kayıtlara geçebilmiştir. Ayrıca şiddet günümüzde her toplumda o kadar yaygın ve temel ilişki biçimlerinden biridir ki, şiddete dair sağlıklı veriler elde edebilmek mümkün değildir. Bunun yanında savaşlar, katliamlar, soykırımlar, terör olayları vb. dünya çapında yaygınlaşması şiddetin ölçülebilir bir olgu olmasını imkânsızlaştırmaktadır. Dolayısıyla şiddet olgusunu gerek

tarihsel boyutu, gerekse günümüzdeki boyutu ile ölçebilmek mümkün değildir. Ancak şiddetin sosyolojik bir olgu olması gerçeğinden hareketle, toplumsal yapının ve dolayısıyla toplumsal yaşamın değişmesi, şiddet olgusunun anlamında, biçiminde, algılanmasında da bir takım değişikliklerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda şiddet olgusunu toplumsal yapı ile olan ilişkisi bağlamında dönemsel olarak üç ana bölüme ayırabiliriz. Birincisi modern öncesi geleneksel tarım toplumlarında görülen şiddet, ikincisi modern dönemde var olan biçimi ile şiddet ve son olarak da postmodern dönemde şiddet. Bu kavramsallaştırma, şiddetin her dönemde keskin sınırlarla birbirinden ayrıldığı, farkı anlamlara geldiği ve farklı biçimlerde kullanıldığı iddiasında değildir. Çünkü şiddet her dönemde ve her biçimiyle var olmuş bir olgudur. Bu kavramsallaştırmanın amacı, şiddetin içinde bulunduğu dönemin sosyo-kültürel, siyasi ve ekonomik yapısı ile olan ilişkisinde öne çıkan yönünü vurgulayabilmektir.

Modern öncesi toplumlarında şiddet genellikle; yerel gruplar, tarikatlar, köyler arasında yaşanan karşıt görüşlülük, hayat pahalılığı gerekçeleri ile ortaya çıkan eylemler ve haydutluk gibi davranışlarla ortaya çıkmaktadır. Bu tür şiddet olayları ilkel, yerel, iyi örgütlenmemiş ve genellikle aniden patlak vermektedir. Etkileri ve yıkımı sınırlı olan şiddet eylemleri, şiddetin henüz devletin tekelinde olmadığı ve şiddetin toplumsal ve siyasal yaşamın doğal bir parçası olarak algılandığı toplumlarında görülmektedir. Bu dönemde şiddete başvuru olağan bir durumdur. Şiddet silahlı dolaşan bireylerin kendilerini korumaları, geleneksel kavgacılık, sınır boylarının çatışma alışkanlığı vb. nedenlere dayanmaktadır. Hukuk düzeninin ve güvenliğin toplumsal yaşamın temeli olmadığı ya da çoğunlukla erişilemediği bu dönemde, şiddet ve suç olağan yöntemler olarak kullanılmıştır (Michaud, 1991: 19-34). Kişiler arasında ortaya çıkan şiddetle devletin uyguladığı şiddet arasında ayrımın ortaya çıkabilmesi ise ancak görece modern toplumlarında söz konusu olmuştur. Bu bağlamda dünya tarihi açısından

üç tekelleşme aşamasından bahsedilebilir. İlk olarak yetişkin erkeklerin kadınları ve çocukları örgütlü şiddet kullanımından dışladıkları ve şiddeti kendi tekellerine aldıkları aşamadır. Bu sürecin, avlanmanın bir erkek etkinliği ve toplayıcılığın bir kadın etkinliği olarak görüldüğü zamanda başladığı varsayılmaktadır. Daha sonraki aşama, askerî-tarımcı toplumlarda görülür. Bu aşamada seçkin savaşçılar şiddeti tekellerine almışlar ve diğer toplumsal grupları, esas olarak rahipleri ve köylüleri dışlamışlardır. İlk aşamanın kökeninde psikolojik ikna varken, ikinci aşama başka bir tekelleşmeyle, silah taşıma tekelıyla pekiştirilmiştir. Üçüncü aşamada ise, görece özerk seçkin savaşçı grupları değişen siyasi, sosyal ve ekonomik koşullarla giderek daha genişleyen örgütlere boyun eğmek zorunda kalmışlardır. Böylece şiddet, devlet ve ona bağlı kurumlar çerçevesinde tekelleşmiştir (Spierenburg, 2010: 10-11). Dolayısıyla şiddet olgusunda toplumsal bağlamda kırılma noktaları, toplumsal iktidar ve güç ilişkilerinde ortaya çıkan farklılaşmalardır.

Modern dönemde şiddet olgusunun farklılaşmasına neden olan temel faktör toplumsal yapıda ortaya çıkan değişimlerdir. Ekonomik, sosyo – kültürel ve siyasi alanda ortaya çıkan değişim ve dönüşümler, modern olarak da adlandırılan yeni bir döneme girilmesine neden olmuştur. Modernlik kavramı, Batı Avrupa'da aydınlanma döneminden 1980'li yıllara kadar süren tarihsel dönemi tanımlar. Bu dönem sekülerleşme, endüstrileşme, kapitalizm, ulus devlet, kentleşme, demokratikleşme, rasyonelleşme, bireyselleşme ve bilimsel düşüncenin gelişimi gibi unsurlarla karakterize edilir (Giddens ve Sutton, 2014: 28). Modernizm, dünya tarihinin; bilime, planlamaya, sekularizme ve ilerlemeye inanılan son evresi olarak görülmüştür. Simetri ve düzen, denge ve otorite kurma arzusu bu dönemin temel niteliklerindedir (Ahmed, 1995: 20). Moderniteye geçişi belirleyen dört devrim söz konusudur. Bunlar; siyasal, bilimsel, kültürel ve endüstriyel devrimlerdir. Moderniteyi yaratan bu devrimler, Batı Avrupa toplumlarında mantık ve zihin değişikliği yaratmıştır (Jeanniere,

2000: 97). Bu bakımdan modernleşme, geleneksel toplumdaki bir kopuş ve yeni bir zihniyet oluşumu anlamına gelmektedir. Ekonomik, siyasi, kültürel ve bilimsel alanda ortaya çıkan değişim, geleneksel toplumlarından farklı bir toplum yaratmıştır. Şiddet olgusu da bu değişimden etkilenmiş, şiddetin anlamında ve kullanımında geleneksel toplumlara nazaran bir takım farklılıklar ortaya çıkmıştır.

Erken modern dönemde şiddet, toplumsal yaşamda kişiler arası ilişkilere dair söylemin önemli bir parçası olmuştur. Ancak 1500'lü yıllardan başlayan erken modern dönemde şiddet içeren bir toplum olan Avrupa toplumları, modern ve uygar davranışların ortaya çıkması ile beraber daha az şiddet içerir hale gelmiştir. Uygarlık sürecinin çoğalan etkileri sayesinde saldırgan davranışlar azalmıştır. Bu durumun ortaya çıkmasında yönetimin merkezileşmesinin dolayısıyla ulus devletlerin kurulmasının önemli bir rolü vardır. Güç kullanımını tekeline alan devlet sayesinde düzen ve disiplin artmış, şiddet önleyici tedbirler çoğalmış, hukukun etkisi ve caydırıcı artan cezalar sayesinde şiddet azalmıştır (Ruff, 2011: 285-291).

Geleneksel toplumlarla modern dünyadaki şiddet arasında ortaya çıkan bir diğer farklılık, şiddeti algılama biçiminde ortaya çıkmaktadır. Örneğin toplumsal ve bireysel şiddet gerek Ortaçağ'da gerekse de Modern Avrupa'da bir gerçekliktir. Ancak aralarında bir fark vardır. Günümüzde şiddet belli toplumsal ve tanımsal sınırlara hapsedilmiştir. Şiddet ancak bu tanımlamalar ve sınırların dışına taşıdığı zaman ürkütücüdür. Örneğin Batı Avrupa modern ordularının kışlarında veya hapisanelerin kendi işleyişi ve iç kuralları gereği ortaya çıkan şiddet veya spor müsabakalarında sporcuların uyguladıkları ve öngörülebilir olan şiddet, Batı Avrupa toplumları nazarında kendi sınırları dâhilinde olduğu için kabul görmekte veya en azından geniş kesimler tarafından bu tarz şiddet eylemlerine karşı çıkmamaktadır. Orta Çağ Avrupa'sında ise şiddete dair bu tarz tanımsal ve

toplumsal sınırlar ya hiç yoktu ya da çok az belirgindir. Dolayısıyla şiddet toplumun tümüne yayılmıştır (Gümüş, 2007: 47). Dolayısıyla modern dünyada şiddeti algılama biçiminde bir farklılık ortaya çıkmıştır. Bu farklılığın temelinde ise şiddetin modern dünyada kurumsallaşması ve otoritenin tekeli altına girmesi yatmaktadır. Ulus devletin kurulması toplumsal yaşamın örgütler içinde kurumsallaşmasına neden olurken, şiddet de ulus devletin hem mücadele ettiği hem de tekeline aldığı bir olgu olarak dikkat çekmektedir. Bu bakımdan modern dünyada değişen şiddet algısı, otoritenin bazı şartlar altında uyguladığı şiddeti meşrulaştırmıştır. Siyasi otorite, şiddetle mücadele etmek için ya da toplumsal düzeni sağlayabilmek için şiddet kullanabilen meşru bir organ haline gelmiştir. Böylece otoritenin şiddet kullanımı rasyonel bir temele oturtulmuştur. Bu olgu geleneksel toplumlarda da var olan bir durumdur. Ancak ulus devletin yaratmış olduğu merkezileşme ve kurumsallaşmanın toplumun hemen hemen tümüne yayılması ile geleneksel toplumlardan ayrılmaktadır. Bu bağlamda şiddet olgusu söz konusu olduğunda modern dünyanın ayırt edici en önemli yanı, merkezileşme ile birlikte ortaya çıkan kurumsallaşmanın toplumun tümüne yayılması ile birlikte şiddetin devletin tekeline girmesi, kurumsallaşması ve rasyonel bir temele oturmasıdır.

Modern çağ aynı zamanda “akıl çağı” olarak da adlandırılan ve aklın galip geleceğine dair büyük bir düşün olduğu bir çağdır. Ancak modern çağda, özellikle I. ve II. Dünya Savaşlarıyla, aklın galip geleceğine dair büyük düş dağılıp kaybolmuştur. Çünkü bu dönem, ilerleme inancının artık bittiği ve aynı zamanda zincirlerinden boşanmış bir şiddetin damgasını vurduğu bir dönemdir. Şiddetin kurumsallaştığı ve özellikle savaşlar aracılığıyla milyonlarca insanın yaşamını kaybettiği bu dönemde medeniyet adeta barbarlığa dönmüştür (Sofsky, 2009: 67-70). Modern devlet bireysel düzlemde şiddeti azaltırken, daha önce hayal bile edilemeyecek yeni şiddet biçimleri yaratmıştır. İki dünya savaşı, yaşanan pek çok soykırım ve hâlâ devam eden kitle imha silahlarının tehdidi ile tüm

dünya kitlesel şiddet gerçeği ile yaşamaya devam etmektedir (Ruff, 2011: 285-291). Bu bakımdan toplumsal düzlemde bireyler ve gruplar arasında var olan temel ilişki biçimlerinin başında gelen şiddet, modern dünyada uluslararası alanda devletlerarasındaki temel ilişki biçimlerinden biri olmuştur. Bu durum modern zamanları daha önce tarihte hiç görülmemiş derecede kitlesel bir şiddetin yaşandığı bir dönem haline getirmiştir.

Avrupa feodalizmini izleyen modernlik dönemi; endüstrileşme, kapitalizm, kentleşme, sekülerleşme, demokrasi ve üretimde bilimsel ölçütlerin kullanımını içerir. Yaşamın her alanında eşitliğe odaklanan modernlik, dünyayı duygusal ve dinsel yönelimler çerçevesinde tanımlayan geleneksel anlayıştan zıt, rasyonel düşünce ve eylemlerin artmasına neden olmuştur (Giddens ve Sutton, 2014: 29). Bu bakımdan modernleşme bireysel ve toplumsal yaşamda gelişmenin ölçütü olarak görülmüş ve ulaşılması gereken bir amaç haline gelmiştir. Ancak modernleşmenin bireysel ve toplumsal yaşam üzerindeki etkileri sık sık sorgulanan bir durumdur. Özellikle 20. yy'da yaşanan savaş, soykırım vb. kitlesel şiddet eylemleri aydınlanmacı akla olan güveni yok etmiş, aydınlanma felsefesinin insan aklını özgürleştirmeye yönelik hedeflene kuşkuyla bakılmasına neden olmuştur (Harvey, 2014: 26). Sanayileşmiş modern dünyanın bireyi özgürleştirdiğine dair inanç yerini kapitalizmin bireyin özgürlüğünü elinden alarak onu "demir kafes"e (Weber, 1997: 155-156) hapsettiği inancına bırakmıştır. Bunun yanında merkezi otoritenin birey ve toplum üzerindeki artan baskısı, modernizmin "ilerlemeci" ve "özgürleştirici" ideolojisine olan tepkileri artırmıştır.

Modernizme ve ideolojisine yönelik eleştiri ve tepkiler en genel anlamda postmodernizm kavramı altında birleştirilebilir. Postmodernizm, hem modernizme yönelik eleştirileri içeren hem de modern sonrası dönemi işaret eden bir kavramdır. Bu bakımdan postmodernizm, son birkaç yüzyıldır Batı

toplumlarının yaşamlarının temelini oluşturan pek çok kültürel kesinliğe bir itiraz ve bir reddiye olarak kabul edilebilir. Postmodernizm kültürel “ilerleme” ve onu destekleyen modern politik sistemlere şüphe ile bakılmasına neden olmuştur. Postmodernistlere göre bir zamanlar övgüye değer olan Aydınlanma Projesi, artık insanlığı baskı altına almaya ve belirli bir dizi düşünce ve eylem tarzına mahkûm etmeye başlamıştır. Bu yüzden postmodernistler Aydınlanma Projesine karşı koymakta ve evrenselleştirici teoriler karşısında da daima eleştirci olmaktadır (Sim, 2006: IX).

İlk olarak 1930’larda modernizme bir tepki olarak kullanılan postmodernizm kavramı (Featherstone, 1996: 28) daha sonraları edebiyat eleştirisinde modernist hareketin tahrip oluşuna matem tutmak için 1950’lerde kullanılmıştır. 1960’larda ise edebiyat eleştirmenlerinin dillendirdiği postmodernizm, 1970’lerde önce mimari, sonra dans, resim, tiyatro, müzik ve sinemayı kapsayarak daha yaygın ve geniş şekilde kullanılmaya başlanmıştır. 1980’lerin ilk yarısıyla birlikte ise Batı toplumlarının entelektüel hayatlarındaki en mücadeleli alanlardan biri haline gelmiştir (Huysen, 2000: 209).

Postmodernizm en genel anlamıyla; modernliğe duyulan inancın yitilmesi, evrensel bütünlük ilkesine dayalı ideolojilerin reddedilmesidir. Postmodernizm, medya çağıyla birlikte vardır. Medya postmodernizmin merkez dinamiğidir. Postmodernizm ile birlikte etnik ve dinsel köklere dönüş söz konusudur. Modernizmin aksine geçmişle bağlar koparılmamış, sürdürülmüştür. Postmodernizmde metropol merkezdedir. Postmodernizm kentli bir özellik taşır. Postmodernizmin bir sınıf ögesi vardır; yazarlar, mimarlar, sosyal bilimciler, sahne sanatçıları, hatta yuppiler postmodernizmin çekirdeğini oluştururlar. Postmodernizm, modernizmin aksine eklektisizme ve farklı imajların karıştırılmasına izin vermekte hatta teşvik etmektedir (Ahmed, 1995: 24-39). Postmodernizm özellikle modern kültürün dayattığı tek boyutlu, homojen ve

kolektivist anlayışa karşı çıkarak; bireyci, çoğulcu ve heterojen bir kültürü benimsemiştir. Başta kültürel ve siyasal alanda modernizmin temsil ettiği şeylere karşı çıkan postmodernistler; estetik ve düşünselliğe karşı, cinselliği ve uyuşturucuyu teşvik eden, “gerçeklik” ilkesi yerine “haz” ilkesine dayanan bir karşıt kültür yaratmaya çalışmışlardır (Kumar, 2013: 133). Bu bağlamda postmodernizm: Sanat ile gündelik hayat arasındaki sınırın silinişi; yüksek kültür ile kitle kültürü/popüler kültür arasındaki hiyerarşinin çöküşü; ekletsizmi ve kodların harmanlarını destekleyen bir üslup melezliği; pastiş, parodi, oyunculuk, ironi ve kültürün yüzeysel derinsizliği; sanatın ve sanat üreticisinin özgünlüğü/dehasının gözden düşüşü ve sanatın ancak bir tekrardan ibaret olabileceği varsayımlarına dayanmaktadır (Featherstone, 1996: 28).

Postmodernizmin tanımı, ne olduğu ve etkileri oldukça tartışmalı ve muğlâk bir konudur. Pek çok düşünür postmodernizmi, modernizmden sonra ortaya çıkan, modernizmin karşıtı yeni ve farklı bir toplum tipi olarak görmektedir. Ancak bazı düşünürler ise postmodern toplumu modern toplumdan sonra ortaya çıkan yeni ve farklı bir dönemden ziyade modernizmden bazı yönleri ile farklılaşan bir dönem olarak görme eğilimindedirler. Dolayısıyla postmodernizme ilişkin üzerinde görüş birliğine varılan bir durum söz konusu değildir. Ancak şu bir gerçektir ki özellikle 20. yy'ın ikinci yarısından itibaren modernizme olan tepkilerin artması sosyo-kültürel alanda bir takım önemli değişim ve dönüşümlerin yaşanmasına neden olmuştur. Bu bakımdan postmodernizm, modern toplumdan tamamen farklı yeni bir toplum tipine işaret etmekten ziyade özellikle belli alanlarda var olan radikal değişim ve dönüşüme işaret eder. Bu bağlamda postmodern toplum ayırt edici bir takım özelliklere sahiptir. Bu ayırt edici temel özelliklerinin başında tüketimin kültürel bir olgu haline gelmesi ve kitle iletişim araçlarının etkisiyle imge ve göstergelerin toplumsal gerçekliği oluşturan önemli unsurlardan biri olmasıdır. Dolayısıyla postmodern toplum bir anlamda göstergeler toplumu olarak da tanımlanabilir.

Postmodern toplumun ayırt edici yönlerinden biri de şiddet olgusunun postmodern dönemde ele alınış ve algılanış biçimidir. İçinde bulunduğumuz postmodern çağa verilen adlardan biri de bunalım çağıdır. En geniş anlamıyla bunalım ise belirsizlik demektir. Ortaya çıkan olgular karşısında uygulanan akıl yürütme ilkelerinin yetersiz kaldığı bu çağda, hâkim olan öğeler; bunalım, belirsizlik, karmaşa, parçalanma, iletişim bozuklukları ve şiddetin yaygınlaşmasıdır. Bu dönem genel olarak; nostaljik (geçmişe duyulan tutucu özlem), gerçek ve onun yeniden sunumlarıyla ilgilenme, geçmiş ve şimdi arasındaki sınırların silinmesiyle oluşan birleşme, açık bir pornografi, cinsellik ve arzunun metalaşması, tüketim kültürü ve endişe, öfkeyle ve başkalarından kopuşla biçimlenen yoğun coşkusal yaşantılar ve yabancılaşma şeklinde tanımlanır (Büyükdüvenci ve Öztürk, 1997: 13-24). Bu bağlamda şiddet ve şiddet kültürü postmodern dönemin temel özelliklerinden biri haline gelmiştir. Özellikle şiddetin imge ve göstergeler aracılığıyla toplumun bütününe yayılması, Baudrillard'a göre günümüz toplumunu bir şiddet toplumu haline getirmiştir. Ancak bu şiddet geçmişin aksine anlamı olan bir şiddet değildir. Günümüz şiddeti anlamsız, amaçsız ve nesnesizdir (Baudrillard, 2004: 225-231). Geleneksel ve modern toplumlarda belli idealler çerçevesinde, tutkuyla, yaşama arzusuyla, belli bir düşünceye bağlılığıyla rasyonel bir temele dayalı şiddet, postmodern toplumda cinsellik ile birlikte metalaşmış, bir göstergeye ve imgeye dönüşmüştür. Böylece günümüzde şiddet medyanın en çok kullandığı eğlence aracından biri haline gelmiştir.

Postmodern kültürün en önemli özelliklerinden birisi içerdiği yoğun görselliklerdir. Dolayısıyla postmodern kültür bir anlamda medya kültürüdür. Bu kültürün en önemli özelliklerinden biri ise kitle iletişim araçlarıyla şiddet imgelerinin serbestçe ve anında yayılmasıdır. Bu aynı zamanda iletişim özgürlüğünün bir sonucu olarak başkalarına yönelik şiddetin eğlenceye dönüşmesini, şiddetin heyecan ve zevk nesnesi olmasını sağlar. Şiddetin eğlence olarak paketlenip

pazarlanması 18. yy'ın ortalarına kadar götürülse bile, küresel medya ile birlikte şiddet içeren eğlencenin izleyici kitlesinin yaş aralığı, büyüklüğü ve erişebilirliği katlanarak artmaya devam etmektedir (Keane, 2010: 141-143). Dolayısıyla günümüzde şiddetin en ayırt edici yönü, medya ve teknolojinin yoğun işbirliğiyle ve akıl almaz derecede çoğalan şiddet araçları ile yürütülüyor olmasıdır. İletişim teknolojileri artık şiddetin araçlarından birine dönüşmüştür ve yoğun olarak şiddetin yürütülmesinde kullanılmaktadır (Çakır, 2007: 161).

Şiddet her ne kadar istenmeyen ve olumsuz bir durum olarak görülse de içinde fazladan bir de keyiflik öğesi taşır (Arendt, 2003: 10). Bu nedenle şiddet her zaman arzu edilmeyen bir olgu olarak karşımıza çıkmaz. Bazen mazoistçe bir eğlence olarak, maruz kalanların istediği bir eylem olabildiği gibi, şiddeti uygulayanlar ve ona tanık olanlar tarafından da bir eğlence, bir hobi olarak algılanabilmektedir. Şiddet uygulamak kadar, heyecan verici bir şiddet gösterisine tanıklık etmek de aynı derecede eğlenceli olabilir (Keane, 1998: 11-12). Bu bağlamda şiddetin bir eğlence aracı haline gelmesi postmodern dönemin ayırt edici yanlarından biridir.

Modern dönemde şiddetin devletin tekeli altına alınması ve kurumsallaşması özellikle bireysel şiddet olaylarında düşüşe sebep olmuştur. Ancak pek çok istatistik göstermektedir ki 1960'lı yıllardan bu yana kayıtlı suçlarda kayda değer bir artış vardır (Ruff, 2011: 12). Postmodern dönemde suç ve şiddet modern döneme göre çok fazla artış göstermiştir. Hatta küçük suçlar ciddi bir geçim kaynağı haline gelmiştir. Bu dönemin diğer bir özelliği ise faili meçhul, sebepsiz yere işlenen ve çok sayıda kişiye zarar veren suçlardaki artışlardır. "Kör Şiddet" denilen bu olgu, toplumda şiddete duyulan ilginin artmasının göstergesidir. Bu dönemlerde şiddet gösterimi ve şiddet içerikli kültür endüstrisi ürünleri satış patlamaları yaparlar (Mandel'den aktaran Çakır, 2013: 240-241). Bauman'a göre bunun temel nedenlerinden biri modern dönemde ahlak ile suç/şiddet

arasındaki bağın kopmasıdır. Bauman'ın adiaforizasyon olarak adlandırdığı bu süreç, belli hareketler ya da belli hareket nesnelerini ahlaki olarak nötr ya da ilgisiz kılma durumudur. Bu süreçte belli hareketler ya da hareket nesnelere ahlaki değerlendirme/yargılama kategorilerinin dışında bırakılmıştır. İlk olarak şiddetin ve şiddet biçimlerinin özellikle kitle iletişim araçlarında fazlasıyla sergilenmesi bir duyarsızlaşma yaratmaktadır. Ancak şiddetin sürekli gösterimi, etkisini azaltacağı için dikkat çekmesi amacıyla daha kanlı, şok edici veya “yaratıcı” olması gerekmektedir. Teknolojinin gelişmesi ise bu etkiyi yaratarak, şiddeti daha ilgi çekici ve canlı hale getirmektedir. Böylece şiddet düzeyi sürekli yükselir (Bauman, 2001: 198-199).

Postmodern dünyada şiddeti güçlendirici faktörler artık bürokratik örgütlenme dünyasından uzaklaşarak, gündelik yaşam dünyasına kaymaktadır. Modern koşullar altında üretici/asker olarak inşa edilen birey, postmodern koşullarda tüketici/oyuncu olarak inşa edilmektedir. Dolayısıyla modern dünyada bir kontrol aracı, düzen sağlama ve düzeni koruma işlevlerine sahip olan kurumsallaşmış şiddet olgusu, postmodern dünyada bireyselleşmiş, nedensiz ve keyfi bir şiddete dönüşmüştür. Postmodern şiddetin özelliği, kimlik sorunlarının serbestleştirilmesi, özelleştirilmesi ve merkezsizleşmesinden kaynaklanmaktadır. Modern dünyada kolektif, kurumsallaşmış ve merkezi kimlik-inşasının çerçevesinin dağılması ve önceden devletin elinde bulunan güç ve otoritenin postmodern dünyada boş kalması (Bauman, 2001: 202-213) şiddetin nedensizleşmesine ve bir kimlik ifadesine dönüşmesine neden olmuştur. Bunun sonucunda postmodern kültürde şiddetin ve cinselliğin medya aracılığı ile eğlence içerikli bir tüketim nesnesi haline gelmesi, şiddet ve cinselliği postmodern çağın vazgeçilmez temaları haline getirmiştir. Dolayısıyla nedensiz şiddet ve cinsellik postmodern kültür içinde aynı zamanda bir kimlik ifadesi ve kendini ifade biçimine dönüşmüştür.

Postmodern dünyada gerçek ile imge arasındaki farkın gittikçe silikleşmesi, şiddete dair gerçeklik algısını da değiştirmektedir. Özellikle kitle iletişim araçlarında şiddetin oldukça fazla kullanımı şiddeti gittikçe günlük yaşamın bir parçası ve eğlencesi haline getirmektedir. Dolayısıyla postmodern dönemde şiddet aynı zamanda sanal bir eğlence aracına dönüşmüştür. Günümüzde şiddet medya aracılığıyla hemen her an karşı karşıya kalınan bir gerçekliktir. Medyanın orada olamadan, oradaymış hissi vermesi, hiçbir insanın yaşamak istemediği şiddeti ekranlar aracılığıyla yaşamasına, hissetmesine ve haz almasına neden olmaktadır. Sanallık şiddeti güvenli bir mesafede erişilebilir kılmış, kitlesel bir eğlence aracı ve bir tüketim nesnesi haline getirmiştir.

4. Sinema ve Şiddet

Şiddet anlatımı, tarihin ilk dönemlerinden itibaren var olmuştur. Hikâye anlatımlarında şiddet her zaman öne çıkan bir olgudur. Şiddet imgesi, avcılar mağara duvarlarına maceralarını kazımaya başladıklarından beri vardır. Mısır, Sümer, Minos ve Babil halkları şiddet olaylarını resmetmiştir. Eski Mısır'ın klasik eserlerinde ve eski Yunan efsane ve eserlerinde şiddet tasvirleri vazgeçilmezdir. Eski hikâyelerde, tarih ve dinin önemli eserleri şiddet içeren içerikleri ile dikkat çekmektedir. Dolayısıyla şiddet, yüzyıllardır birçok ulusun mitolojisinde, edebiyat ve sanat eserlerinde ve dini metinlerinde yer almaktadır. Şiddet betimlemelerinin her yerde olması onları kültürün ve dolayısıyla günlük yaşamın önemli bir parçası haline getirir (Trend, 2008: 10-23).

Şiddet olgusu hemen her dönemde ve sık sık önemli edebiyat ve sanat eserleri için ilham kaynağı ya da konusu olmuştur. Neredeyse bütün kültürlerdeki ölümsüz eserler çoğunlukla av, savaş, cinayet, yangın, kaza ya da ölüm sonrası kalıntıların dehşet verici temsillerini tasvir eder. Batı dünyası sanatı özellikle şiddet imgelerine eğilimlidir. O kadar ki, Batı medeniyeti tarihinin belli başlı dönemleri şiddet şartlarıyla bağlantılı anlatılır. Şiddetin sanat eserlerinde bu

kadar dikkat çekici ve yoğun şekilde tasvir edilmesinin altında insanların şiddet ve acı resimlerine olan iştahının neredeyse çıplak bedenlere olan iştahı kadar evrensel olması yatmaktadır (Trend, 2008: 103-104). Şiddet sadece edebi ya da dini metinlerde değil medyanın ve görsel sanatların olmadığı dönemlerde de halka açık ve halk tarafından çok tutulan acı ve kanlı bir "gösteri ve eğlence" olmuştur. Antik Romalıların "Panem et circenses"ten (ekmek ve sirk oyunları) Fransız devriminin "giyotin" gösterilerine veya Ortaçağ' da ki işkence ile karışık idamların, kalabalık ve coşkulu seyircisi her zaman bol olmuştur (Scognamillo, 1996: 357). Bu "eğlencelik ve ibretlik ölüm gösterileri" nin ortak özelliği; şiddet içeren bir öldürme ediminin olması, kamusal bir alanda gerçekleşmesi, törensel bir düzenleme ile yapılması ve bir seyirci topluluğu önünde gerçekleşmesidir (Türkoğlu, 2007: 242). Şiddetin kamusal alanda ve belli bir kitleye hitaben eğlence amaçlı gösterimi günümüzde de devam eden bir durumdur. Her ne kadar günümüz toplumlarında öldürme edimi bir eğlence aracı olarak kullanılsa da eğlencelik şiddet gösteriminin yer aldığı pek çok durum söz konudur. Örneğin şiddet içeren spor müsabakaları ve bazı toplumlarda hâlâ devam eden hayvanlara yönelik şiddet gösteri (örneğin İspanya'da turistik ve eğlence amaçlı yapılan boğa güreşleri) şiddetin eğlence amaçlı kullanımının devam ettiğini gösterir.

Pek çok düşünürü göre 20. ve 21. yy şiddet yüzyılıdır. Savaşlar, soykırımlar, gittikçe artan bireysel şiddet olayları yüzyılı tanımlar hale gelmiştir. Şiddet her zaman var olan bir olgudur. Ancak kültürün ve günlük yaşamın bu denli önemli bir parçası haline gelmesinde medyanın çok büyük bir etkisi vardır. Medyanın şiddeti bir araç olarak kullanması ve sık sık şiddet imgelerine yer vermesi, medya – şiddet ilişkisine dair tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Pek çok düşünürü göre medyanın şiddeti bir araç olarak kullanarak onu bu denli görünür kılması, şiddeti körükleyerek önemli toplumsal sorunlara yol açmaktadır. Medyada

şiddetin etkileri bağlamında yapılan tartışmaların önemli bir kısmı da sinema ve sinemadaki şiddet üzerinde gerçekleşmektedir.

Günümüzde eğlencelik ölüm gösterileri teknolojinin gelişmesi ile beraber sanal ortama taşınıp, özellikle sinema aracılığıyla sürdürülmektedir. Sinema farklı konularda olduğu gibi şiddet olgusunu da imgeler yaratarak beyaz perdeye aktarmakta ve oldukça da ilgi çekmektedir. Sinema şiddetin, acının ve kanın çekiciliğini ise oldukça erken keşfetmiştir (Scognamillo, 1996: 358). Bu nedenle sinema, şiddetin en yaygın kullanıldığı kitle iletişim araçlarından biri olmuştur. 1800'lerin ortalarında icat edilen fotoğraf makinesi, yüzyılın sonunda doğru ise hareketli resimlerin üretilmesine olanak sağlamıştır. İlk filmlerin merkezi ise şiddettir. Thomas Edison 1895'de 30 saniyelik bir kafa kesme klibi olan Kinetoskop filmi "*The Execution of Mary, Queen of Scots*" ile yeni teknolojiyi sergilemiştir. Aynı dönemde boks maçlarının görüntüleri de oldukça ilgi çekmiştir. Bu şiddet içerikli ilk filmlerin izleyicileri özellikle şehir merkezlerinde ortaya çıkan yeni göçmen nüfustur. Kısa sürede bu filmler yeni göçmen nüfus içinde popüler hale gelmiştir (Trend, 2008: 24-25). Dolayısıyla sinema endüstrisi için şiddet, en baştan beri kullanılan ve ilgi çeken önemli bir araçtır.

Sinemada şiddetin kullanımı aynı zamanda bir takım tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Tartışmaların odak noktası ise şiddet gösteriminin toplum üzerinde yaratacağı olumsuz etkilerdir. Bu tartışmalar ABD hükümetinin film yapımcıları üzerindeki denetimlerini artırması ile sonuçlanmıştır. Bunun üzerine Hollywood, 1920'li yıllarda tehdit edildikleri ABD hükümetinin kontrolünden kaçmak için bir çeşit öz denetim girişimi olan Yapım Yönetmeliği İdaresini kurmuştur. Temelinde sinemada şiddet gösteriminin yol açtığı ahlaki panik ve bundan kaynaklı tepkiler olan bu kurul, Hollywood'un sansür sistemi olup, muhafazakâr bir dünya görüşüne yaslanmaktadır. Buna göre sinema, izleyicinin duygularını ve eylemlerini eğitici anlamda doğrudan etkileyen bir araçtır. Bu nedenle sinema;

itaat, bağlılık ve sıkı çalışmanın getirdiği başarı, aşk, ailenin toplumdaki en önemli birim olduğu ve aileye bağlılığın yurtseverlik olduğunu göstermelidir (Benyahia, 2014: 42-44).

Yapım Yönetmeliği İdaresinin denetimine rağmen şiddet sinemada kullanılmaya devam etmiştir. Sessiz film dönemlerinden sonra yapılan komedi güldürü filmlerinde, güldürü etkisini artırmak için ve izleyicinin heyecanını devamlı kılmak amacıyla şiddet için bazı eğilimler geliştirilmiştir. Kavga, felaket ve yıkım göstermek için özel efekt kullanılmaya başlanmıştır. Aynı zamanda suç filmleri de şiddetin sık kullanıldığı başka bir tür olarak dikkat çeker. İzleyicinin kendisini suçluyu kovalayan polislerin yerine koyduğu bu popüler filmler aynı zamanda şiddetin ve suçun gösteriminin toplum üzerindeki olumsuz etkilerinin de yüksek sesle dile getirilmeye başlandığı dönemlerdir. Bu dönemde sinemada içeriği denetleyen kanun çalışmalarının amacı; suçu ve şiddeti sempati kazandıracak ya da taklit etme isteği yaratacak şekilde sunulmasını engellemek olmuştur. Ancak 1960'larda MPPDA Yapım Kanunu'nun kaldırılması ile birlikte Hollywood, şiddet suçlarını çekici hale getiren filmler yapmaya başlamıştır (Trend, 2008: 70-72). Yapım Kanununun yürürlükten kalkmasından sonra bir izleme oranı ve sınıflandırma sistemi yürürlüğe girmiştir. Bu durum, kendi filmlerinin düşük sınıflandırmaya tabi tutulmaması için, bizzat yapımcılar tarafından sanatsal bir oto sansürün devreye girmesine neden olmuştur. Buna göre eğer şiddet açık bir şekilde sunulacaksa, söz konusu şiddetin gerekçelendirilmesi gerekmektedir. Örneğin bir karakter uygunsuz bir davranış sergiliyorsa, bu davranışından dolayı acı çektiği gösterilirse söz konusu karaktere izin verilebilirdi. Film yapımcıları şiddetin toplumsal olarak kabul edilebilmesi ve filmin düşük bir sınıflandırmaya tabi tutulmaması için şiddetin "haklı" gösterilmesi gerektiğine inanıyorlardı. Buna göre ahlaki bir çatışmada "haklı" olarak gösterilebilecek bir taraf vardı ve yasal otoritelerin tarafını seçmek kabul edilebilirdi. Ancak bu dönem aynı zamanda Amerikan sinemasında şiddetin, düzen karşıtı ve karşı-kültürel olarak

kullanılmasının da yükseldiği bir dönemdir. 1980’li yıllar ise özel efektlerle sürdürülen şiddet sinemasının ortaya çıktığı ve geliştiği yıllar olmuştur. Bu dönemde şiddet eyleminin belli amacı yoktur. Şiddet nedensiz bir şekilde sinemada kullanılmaya başlanmıştır. 1990’lı yıllar ise “yeni şiddet”, “yeni vahşet”, “hoş şiddet” ve “neo şiddet” gibi kavramlarla ifade edilen filmlerin yükselişine tanıklık etmiştir (Benyahia, 2014: 47-54). Bu “yeni şiddet” akımına uyan filmlerin en önemli özelliği ise; şiddetin filmin ana tema olması ve içerdikleri yoğun ve kontrolsüz şiddet sahneleri olmuştur.

Giroux’a (aktaran Yılmazok, 2016:180-181) göre sinemada görsel şiddet törensel, sembolik ve aşırı gerçek olarak üç biçimde vardır. Giroux’un törensel şiddetten kastı korku, aksiyon ve Hollywood dramları gibi türlerin belli formüllerle tekrar tekrar ürettiği şiddettir. Sadece göze hitap eden ve yüzeysel içeriğe sahip olan bu şiddet; sıradan, tahmin edilebilir ve erkek klişeleriyle örülüdür. Eleştirel bir bakış açısının olmadığı, abartılı bir şiddetle onlarca hatta yüzlerce insanın öldürüldüğü bu filmleri siyasi veya ahlâki bağlamda ele alıp değerlendirmeden ziyade eğlenceden ibaret görmek gerekir. Sembolik şiddette ise, şiddet kendi içinde amaç değildir. Şiddet; ahlaki, varoluşsal ya da değerlerle ilişki sorgulamanın bir parçası olarak kullanılır. Şiddet gösteriminin amacı izleyiciye şiddetin görsel zevkini sunmak yerine, insan eylemlerinin karmaşık çelişkilerini, aklın sınırlarını, insanları diğer insanlara ve daha geniş bir toplumsal dünyaya bağlayan varoluş meselelerini sorgulatmaktır. 1990 sonrası filmlerde görülen aşırı – gerçek şiddet türü ise, teknolojinin yardımıyla şiddeti iyice görselleştirilebilir hale getirmiştir. Bu tür de, şiddetle birlikte sunulan gerçekçi diyaloglar, dramatik hikâye anlatımı, parodi ve natüralizm dikkat çekmektedir. Törensel şiddet her ne kadar yoğun şiddet içeriğine sahip olsa da toplumsal eleştiriden uzak durur. Aşırı – gerçek şiddet türü ise tartışmalı meselelerin çirkin tarafını ortaya koymaktan çekinmez. İlkel duygulara hitap eden bu yeni ve aşırı – gerçek şiddet, teknolojinin olanaklarından faydalanan, ironik, mizahi ve zekice

yazılmış diyaloglara sahip ve 1970'lerin kültür atmosferine yaptığı göndermelerle öne çıkmaktadır. Aşırı – gerçek şiddet bir yandan rahatsızlık ve iğrenme duygusu uyandırırken, öte yandan hikâyenin seyirciyi daha çok içine almasına yaramaktadır. Çünkü perdede görülenler şimdi ve burada oluyor gibidir.

Bu “yeni şiddet” akımı filmler aynı zamanda postmodern sinemanın en önemli örnekleri arasında gösterilmektedir. Çünkü postmodern sinemanın şiddet kullanımı modern dönemden farklılaşmaktadır. Her şeyden önce postmodern sinemanın en önemli özelliklerinden biri şiddet ve cinselliği yoğun bir şekilde kullanmasıdır. Öyle ki sunulması güç sahneler (cinsel şiddet, vahşilik, homoseksüellik, çürüme, kadınların aşağılanması, sado – mazoşist ritüeller, alkol ve uyuşturucu kullanımı) özel yaşamla toplumsal yaşamı ayıran sınırları zorlamaya cesaret eden bir tarzda seyirciyi sunulmaktadır. Vahşi cinsellik ve şiddet adeta postmodern çağın hem korktuğu hem de içine itildiği özgürlük ve kendini ifade etme biçimini yansıtmaktadır. Bu tarz filmlerde kadının cinsel bir obje olarak görülmesi ve cinsel şiddete maruz kalması, modern dönemin saygın, orta sınıf ve evli kadını, saygın olmayan bir seksüel kategoriye dönüştürmektedir. Ayrıca uyuşturucu kullanımı, cinsel sapkınlık, alkolizm gibi sorunların toplumun merkezine kadar uzandığı ve bunların getirdiği şiddetin toplumun her katmanına ulaşabildiğinin gösterilmesi postmodern sinemanın ayırt edici özelliklerinin başında gelir (Denzin'den aktaran Yamaner, 2007: 65-66). Sinemada bu yeni şiddet akımının dünyanın şiddet dolu bir yer olduğu, şiddetin sorun çözmede en etkili yol olduğu ve şiddet uygulayan karakterlerin hayran olunacak ve özenilecek insanlar olduğu konusundaki inancı da körüklediği düşünülmektedir (Trend, 2008: 79). Örneğin Quentin Tarantino'nun yazdığı ve Oliver Stone'un Yönettiği 1994 yapımı “Natural Born Killers” (Katil Doğanlar) filmde bir fanatik izleyici, tişörtünün üzerine “beni öldür Mickey” yazdırmıştır. Bu, halkın katilleri nasıl idolleştirdiğini ve nasıl sapkın bir ruhla

yücelttiğinin göstergesidir (Jung ve ark, 2004: 96). Benzer şekilde “yeni şiddet” akımına uyan pek çok filmde, şiddetin sorun çözmede en etkili yol olması ve şiddet uygulayan karakterlerin “havali” tipler olması şiddeti ve şiddet uygulayanları popülerleştirmektedir.

Şiddet, gerçek yaşamda maliyetli, riskli ve çevreye zarar vericidir. Hikâye anlatımında ise genellikle açık, berrak, çekici ve öğreticidir. Şiddet öyküleri insanlığın varlığına ve kurulu düzene bir tehdidi sembolize eder. Bu tehditle nasıl savaşıldığını, düzenin nasıl (çoğu kez şiddet kullanılarak) yeniden kurulduğunu ve bunu ihlal edenlerin nasıl kurban haline dönüştüklerini gösterir. Mutlu sonla biten formüllü şiddette suç işleyenler ölür, kahramanlar ölse dahi zihinlerde yaşamaya devam eder (Gerbner, 2014: 392). Modern sinemanın bu misyonu, toplumsal eleştiri ve yeniyi kurma öğeleri üzerine kurulmuştur. Seyirciyi düşündürmek ve bu düşünme etkisinin film bittikten sonra sürmesini amaçlamaktadır. Ancak postmodern sinemanın temel amacı izleyicilerin hoş vakit geçirmesidir. Filmin düşündürmesi ya da iz bırakması önemli değildir. Bu nedenle postmodern filmler toplumdaki şiddet, cinsellik, uyuşturucu, suç dünyası vb. olguları bir yargı söz konusu olmaksızın ve bunların günlük yaşamın normal ve önde gelen öğeleri olduğunu öne sürerek, sanat nesnesi olarak kullanmaktadır. Şiddet ya da cinsellik herhangi bir eleştiri ya da soruna yönelik tavır alma ve yeniden kurma söz konusu olmaksızın sanatsal bir nesne olarak alınıp yansıtılır (Şaylan, 1999: 80-81). Dolayısıyla görsel ve sinemasal bir dönem olan postmodern dönemde sinema, topluma hâkim olan bunalımı, belirsizliği, kargaşayı, şiddeti, parçalanmışlığı aktarmada diğer sanat dallarının önüne geçmiştir (Büyükdüvenci ve Öztürk, 1997: 14). Dahası, teknolojinin ilerlemesi ile önceden sadece ayrıcalıklı kesimlerin ulaşabildiği eserler artık özellikle sinema ile sıradan insanların da ulaşabildiği şeyler haline gelmiştir (Trend, 2008: 23). Böylece özellikle sinema ile birlikte şiddet olgusu popüler kültürün en önemli ve ilgi çeken öğelerinden biri olmuştur.

Sinemada şiddet en baştan beri vardır. Ama gün geçtikçe dozu artmış, gittikçe fazlalaşmıştır (Scognamillo, 1996: 361). Özellikle ticari sinemada şiddet, cinsellikle birlikte her zaman ana bileşen olmuştur (Tomasulo, 1999: 175). Bunun en önemli sebeplerinden biri, izleyici tarafından ekrandaki şiddetin gerçek bir şiddet olmadığı ve bu nedenle vicdani bir sorumluluk taşımadığının bilinmesidir. İnsanlar gerçek olmadığı için ekranlardaki şiddetten zevk alırlar. Resmin estetiği onu büyüleyici ve hatta güzel kılar. İnsanlar şiddeti görmek istedikleri için, şiddeti kullanan eserler mal haline gelirler. Bu nedenle medyada ve sinemada şiddet piyasası büyümeye devam etmektedir. Şiddet hem ilgi çeker hem de çeşitlilik katar (Trend, 2008: 157). Bu bağlamda ortaya çıktığı andan itibaren sinema, insanoğlunun en temel dürtülerinden biri olan şiddet duygusunun boşalım alanlarından biri olmuştur. Çünkü ekranlardaki şiddet gerçek değildir, ama gerçek şiddet kadar (hatta daha fazla) etkileyici, haz verici ve maliyetsizdir.

Şiddetin sinemada gittikçe yoğunlaşmasının bir diğer nedeni, şiddetin medyada eğlence endüstrisi için büyük paralar anlamına gelmesidir (Trend, 2008: 45). Şiddet normal duruma kıyasla bir bunalım olduğu için sinema ve diğer kitle iletişim araçlarının ilgisini uyandırmıştır. İletişim araçları varlıklarını sürdürebilmek için heyecan verici olaylara ihtiyaç duyarlar. Bu bakımdan şiddet onların yaşamsal gıdaları gibidir ve olağan, kanıksanmış gündelik şiddet yerine olağanüstü, kanlı ve iğrenç olaylar her zaman tercih edilirler (Michaud, 1991: 43-44). Bu durumun ortaya çıkma nedenlerinden biri de son yıllarda eğlence endüstrisinin ekonomik yapısında meydana gelen büyük değişikliklerdir. Film şirketlerinin çok uluslu şirketlerle birleşmesi farklı bir bakış açısının da doğmasına neden olmuştur. Buna göre bir filmin başarısı tamamen elde ettiği gişe rakamlarına bağlıdır. Örneğin 1972’de çıkan ve brüt 80 milyon dolardan fazla kâr elde eden ve döneminin en şiddet içerikli filmlerinden olan “Baba” filmi onu o zamana kadar yapılan finansal olarak en başarılı film haline getirmiştir. İki

yıl sonra çekilen “Jaws” ise yüksek derecede şiddet içeren ve büyük bir başarı sağlayan bir film olarak büyük bütçeli filmler çağının başlangıcını işaret etmektedir. 2002’de geniş bütçeli Hollywood filmlerindeki son eğilimleri inceleyen bir araştırma, şiddet içerikli türlerin tüm kategorilerde diğerlerinden üstün olduğunu göstermektedir. En çok para kazanan filmler şiddet içerikli felaket filmleridir (Trend, 2008: 112-117). Dolayısıyla postmodern dönemin ekonomik anlayışı olan neo-liberalizm ve tüketim toplumu ideolojisi, sinemayı tamamen kâr odaklı bir endüstri haline getirmiş ve sinema filmlerinin başarısı elde ettikleri gişe rakamlarına indirgenmiştir. Bu süreçte en çok sattıran şey ise şiddet ve cinselliktir. İçeriğin anlamsızlaştığı, her şeyin tüketilen bir meta olduğu, yaratıcılığın yok olduğu postmodern dünyada sinema filmleri de elde ettikleri gişe oranında kendilerine bu dünyada yer bulabilmektedir.

Sinemada şiddetin bu denli ilgi çekmesinde sinemada kullanılan efektlerin önemli bir etkisi vardır. Postmodern filmlerin temel özelliklerinden biri görüntüye anlatı karşısında daha öncelikli bir konum vermeleridir (Sarup, 2004: 250). Sinemada şiddet tasvirlerinin bilgisayar efektleri ile sürekli zenginleştirilmesi gerçek ile fantezi arasındaki çizgiyi de bulanıklaştırmıştır. Şiddetin biçimsel canlandırma ve hayal edilme şekilleri teknolojiye ilerleme ile birlikte büyümüştür (Trend, 2008: 12). Günümüzde görsel ve devingen şiddetin dozu iyiden iyiye artış göstermiş, üstün tekniklerin desteği ile sanatsallaşmıştır (Scognamillo, 1996: 357-358). Böylece şiddet görüntülerinin kompozisyonlanma ve gündelik yaşama girme biçimi, medyanın doğası gereği daha canlı, ilgi çekici ve dramatik hale getirilmektedir. Gerçek daha az solgun ve ilginç iken, teknoloji ile birlikte şiddet daha canlı ve ilgi çekici hale gelmiştir (Bauman, 2001: 199). Virilio’ya göre sinema optiği ve onun özel efektleri sayesinde insanlık çığıından çıkmıştır. Özellikle popüler sinema dünyayı cazibe ve güzellikleri ile değil, bütün yıkım, facia, kaza, doğal afet, savaş ve soykırımlara açık bir alan olarak sunmaktadır. Bu sayede bunlar gündelik hayatın bir parçası haline gelir. Hatta

görsel bir zevke dönüşür. Bu görüntüler kamuoyuna tekrar tekrar sunulur, kamuoyu da bu görüntüleri fazlasıyla ister hale gelir. Dolayısıyla sinema ile birlikte yok etme ve şiddet kitlesel bir gösteri hatta 21. yy'ın hakiki sanatı olur. Bu yüzyıl, önceden sanat denilen her şeyin felce uğradığı, katliam, savaş ve şiddetin komik, eğlenceli ve neşeli bir trajediye dönüştüğü bir yüzyıldır (Virilio, 2003: 83-88). Sinemada görsel efektler ile zenginleştirilmiş yıkıcı ve eğlencelik şiddetin ne kadar ilgi çektiği rakamlarla da desteklenmektedir. Buna göre 2019 yılında Kasım ayı itibari ile dünya genelinde en çok izlenen ve hâsılat yapan ilk on filmin altısı efektlerle desteklenmiş, yıkıcı, aşırı ve eğlencelik şiddet içeren yapımlardır.

Tablo 1. 2019 Kasım ayı itibari ile dünya genelinde en çok izlenen ve hâsılat yapan ilk on film.

	Film	Toplam Hasılat
1	Avengers: Endgame	\$2,797,800,564
2	The Lion King	\$1,655,670,280
3	Spider-Man: Far from Home	\$1,131,845,802
4	Captain Marvel	\$1,128,274,794
5	Toy Story 4	\$1,073,343,564
6	Aladdin	\$1,050,693,953
7	Joker	\$1,018,302,982
8	Fast & Furious Presents: Hobbs & Shaw	\$758,910,100
9	Ne Zha	\$700,547,754
10	The Wandering Earth	\$699,760,773

Kaynak:

https://www.boxofficemojo.com/year/world/2019/?ref_=bo_nb_cso_tab

Dünya genelinde günümüze kadar \$1 milyar hâsılatı aşmış olan ilk 10 filmin hemen hepsi özel efektlerle desteklenen yapımlardır ve bunların sekizi yoğun ve eğlencelik şiddet içermektedir.

Tablo 2. Dünya genelinde günümüze kadar \$1 milyar hâsılatı aşmış olan ilk 10 film.

	Film	Toplam Hasılat
1	Avatar	\$2,788 milyar
2	Titanik	\$2,187 milyar
3	Star Wars: The Force Awakens	\$2,068 milyar
4	Jurassic World	\$1,672 milyar
5	The Avengers	\$1,519 milyar
6	Furious 7	\$1,516 milyar
7	Avengers: Age of Ultron	\$1,405 milyar
8	Harry Potter and the Deathly Hallows Part 2	\$1,342 milyar
9	Black Panther	\$1,339 milyar
10	Star Wars: The Last Jedi	\$1,332 milyar

<https://boxofficeturkiye.com/haber/dunya-genelinde-1-milyar-hasilati-asmayi-basarmis-filmler--475>

Sinemada şiddetin bu denli yoğun kullanımı elbette çeşitli tartışmalar yaratmaktadır. Özellikle kontrolsüz, amaçsız ve eğlence odaklı şiddet kullanımını birey ve toplum üzerinde ne gibi etkileri olacağı konusunda yapılan tartışmalar belli bir sonuca ulaşabilmiş değildir. Örneğin şiddetin metalaştırılmış yayınının etkileri konusunda farklı görüşler ileri sürülmektedir. Bunlardan biri olan arınma hipotezine göre; sanat, din, ideolojiler ve benzeri simgesel sistemler, gerçek yaşam deneyimleri yerine ikame deneyimler sağlayarak bireyin içinde bulunan toplum-karşıtı güçlerin zararsız bir şekilde dışavurumunu sağlamaktadır. Bu bakımdan şiddet yayınları bir nevi “güvenlik valfleridir”. Nevrozları önlemekte ve hafifletmektedir. Bir diğer görüşe göre ise şiddet gösterimini izlemek arınma yaratmak söyle dursun, saldırganlık eğilimini artırmaktadır. Bu ise şiddete yönelmeye neden olur. Şiddet gösterimini izlemek, şiddet davranışını öğrenmeye ve ileriki davranışlar için hazırlık biçimleri edinmeye yol açmaktadır. Şiddeti izleyen birey hemen şiddet davranışı göstermez, fakat bu davranışlar dağarcığında yer edinir ve yeri geldiğinde kullanılır. Dolayısıyla şiddet, toplumsal

olgular olarak öğrenilebilen davranışları içerir. Başka bir görüş ise, şiddet içeren yayınların şiddeti ve şiddetin kurbanı olmayı meşrulaştırdığı yönündedir. Bu meşrulaştırma ile şiddete dair bilinç değişmekte, şiddet kimi zaman meşruiyet kazanmaktadır (Oskay, 1982: 366-369). Bu tartışmalar süredursun, Trend'e göre medyada şiddet yok olmayacaktır. Onu durdurmaya çalışan çabaların da başarılı olamaz. Maddi aşırılık ve gereksiz seks görüntüleri gibi şiddet de güçlü bir hayal sistemine dayanan ticari bir yapı içinde bulunmaktadır. Bu hayaller insanların en derinlerde bulunan arzu ve korkularıyla bağlantılı oldukları için ilgi ve popülerlik kazanmaktadır. Eğlence endüstrisini şiddet içeriği üretmekle suçlamaktan çok, bunlara olan talebin neden bu kadar fazla olduğunu düşünmek daha önemlidir. Bunun cevabı ise şiddetin işe yarıyor olmasıdır. Irkçılık ve cinsellik gibi şiddet içerikli betimlemelere karşı duyulan istek toplumsal bir normdan sapma değildir. Normun ta kendisidir (Trend, 2008: 19-21). Etkileri ve sonuçları her ne olursa olsun aslında değişmeyen şey günümüzde yaşamın her anında şiddet imgelerine gittikçe fazla maruz kalındığıdır. Sanal dünya, faili veya maktulü olmadan şiddeti izlemenin hazzını sunarken aynı zamanda şiddeti bir meta ve eğlence aracına dönüştürmüştür. Şiddet imgesi, sanallığın hâkim olduğu postmodern kültürün temel özelliklerinden biri haline gelmiştir. Çünkü tıpkı cinsellik gibi şiddet de ve hatta her ikisi bir arada, ilgi çekmekte ve sattırmaktadır.

5. Sonuç

Şiddet bağlamında ele alındığında postmodern dönemi modern dönemden ayıran en önemli nokta, şiddet olgusunun anlamında ve kullanımında ortaya çıkan farklılıktır. Modern dünyanın birey üzerindeki yaratmış olduğu baskı ve bireyselliğin artması sonucu ortaya çıkan yalnızlık duygusu gibi nedenler bireysel şiddetin artmasına ve şiddetin bir anlamda topluma bir başkaldırı ve eğlence aracı olarak kullanımına neden olmuştur. Modern dünyada devlet eliyle kurumsallaşmış, rasyonelleşmiş ve düzen sağlama adına kabul edilebilir bir olgu

haline gelen şiddet, postmodern dünyada ise irrasyonel bir eyleme dönüşmüştür. Şiddet postmodern dünyada tıpkı geleneksel toplumlarda olduğu gibi günlük yaşamın ve kültürün bir parçası olurken, geleneksel toplumlardan farklı olarak bir yaşam mücadelesi olmaktan çok bir kimlik ifadesi ve eğlence aracı olmuştur. Örneğin özellikle Batı'da gittikçe artan bireysel şiddet eylemleri kimi zaman vahşice işlenen cinayetlere, kimi zaman ise kitlesel katliamlara dönüşebilmektedir. Şiddetin bu kadar yaygınlaşması, sıradanlaşması ve gündelik yaşamın bir parçası haline gelmesinde ise gelişen teknoloji ve kitle iletişim araçlarının büyük bir rolü vardır. Örneğin her türlü şiddet eyleminin internet ve sosyal medya aracılığıyla hızlı aktarımı ve dolaşımı bu tarz eylemlerin yaygınlaşmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla postmodern dünya, insanların her an patlamaya hazır olduğu ve şiddetin olabildiğine arttığı adeta bir dövüş kulübüne dönmüştür.

Sinema hem toplumun bir aynası hem de toplumu etkileme ve değiştirme gücü olan bir sanat dalıdır. Sinema kültürün bir ürünüdür. Dolayısıyla toplumun yapısı sinema üzerinde etkilidir. Şiddetin sinemada kullanımında da bu etkiyi görebilmek mümkündür. Bu bağlamda postmodern dönemde şiddetin sinemada kullanımının modern döneme göre farklılaştığı görülmektedir. Modern dönemde sinemada var olan şiddet çoğu zaman geniş kitlelerce onanan, akılcı bir temele dayanan şiddettir. Polis suçluya şiddet uygular çünkü suçlu bunu hak etmiştir. Savaşta düşman tarafı en ağır şiddeti görmeyi hak eder, çünkü o nefret edilen düşmandır. Şiddet adaleti uygulamada kullanılacak araçların başında gelir. Dolayısıyla modern dönemde sinemada şiddet, modern düşünceye uygun olan rasyonelleştirilen bir niteliğe sahiptir. Postmodern sinema ise modern dönem sinemasına ait tüm kalıpları yıkmıştır. Nedensiz ve abartılı şiddet, aşırı cinsellik, homoseksüellik, alkol ve uyuşturucu kullanımı gibi toplumsal değerlere zıt bir takım olgular topluma bir eğlence sarmalında pompalanmaktadır. Aklın gücüne olan inancın zayıflaması ve hazzın ön plana çıkması şiddetin de;

nedensiz, amaçsız ve zevk için kullanılmasının yolunu açmıştır. Bunun en belirgin örnekleri ise sinemada ve özellikle Hollywood'da görülmektedir. “Yeni şiddet” olarak adlandırılan ve şiddetin estetize edilerek bir eğlence aracı olarak sunulduğu akım, görsel şiddeti filmlerin neredeyse ana teması haline getirmektedir. Bu filmlerde dehşet dolu ve tiksindirici olabilecek şiddet sahneleri çoğu zaman kara mizah örnekleri ile eğlencelik ve komik olabilmektedir. Bu durum şiddeti sıradanlaştırdığı gibi, şiddet uygulayan karakterleri de kimi zaman idolleştirmekte ve popüler hale getirmektedir.

Sonuçta “yeni şiddet” akımına uygun bir film izlemek; aşırı, abartılı ve eğlence ile süslenmiş şiddet sahnelerine hazırlıklı olmak gerektiği anlamına gelir. Bu tarz bir filmi izleyen seyircinin yapması gereken şey ise, sinemada rahat koltuklarına oturup beyaz perdenin kan kırmızıya dönüşünü izlerken eğlenmek ve anın tadını çıkarmaktır. Sonuçta filmin izleyicisine vaat ettiği şey de budur.

KAYNAKÇA

Ahmed A. S. (1995). *Postmodernizm ve İslam*. Çev., Osman D. Deniztekin. İstanbul: Cep Kitapları.

Arendt H. (2003). *Şiddet üzerine*. Çev., Bülent Peker. İstanbul: İletişim Yayınları.

Balcıoğlu İ. (2001). *Şiddet ve toplum*, İstanbul: Bilge Yayınları.

Baudrillard J. (2004). *Tüketim toplumu*. Çev., H. Deliceçaylı ve F. Keskin. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Bauman Z. (2001). *Parçalanmış hayat postmodern ahlak denemeleri*. Çev., İsmail Türkmen. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Benyahia S. C. (2014). *Suç*. Çev., Ahmet Birsen. İstanbul: Kolektif Kitap.

- Büyükdüvenci S. ve Öztürk S. R. (1997). "Postmodernizm ve Sinema". S. Büyükdüvenci ve S. R. Öztürk (Der. ve Çev.). *Postmodernizm ve Sinema*. İstanbul: Ark Kitap.
- Çakır S. (2007). "Medya ve Şiddet". *Doğu Batı*. (43):161-180.
- Çakır M. (2013). *Medya ve modernlik*. İstanbul: Parşömen Yayıncılık.
- Erten Y. ve Ardalı C. (1996). Saldırganlık Şiddet ve Terörün Psikososyal Yapıları. *Cogito*. (6-7):143-164.
- Featherstone M. (1996). *Postmodernizm ve tüketim kültürü*. Çev., Mehmet Küçük. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Gerbner G. (2014). *Medyaya karşı*, M. Morgan (Der.). Çev.,G. Ayas - V. Batmaz - İ. Kovancı. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Giddens A. ve Sutton P. (2014). *Sosyolojide temel kavramlar*. Çev., Ali Esgin. Ankara: Phonenix Yayınevi.
- Gümüş T. T. (2007). Orta Çağ Avrupa'sında şiddet: Toplumsal değişim ve şiddetin yeniden yapılanışı. *Doğu Batı*. (43): 31-48.
- Harvey D. (2014). *Postmodernliğin durumu: Kültürel değişimin kökenleri*. Çev.: Sungur Savran. İstanbul: Metis Yayınları.
- Huyssen A. (2000). Postmodernin haritasını yapmak. Der. ve Çev., Mehmet Küçük. *Modernite Versus Postmodernite*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Jeanniere A. (2000). Modernite nedir?. Çev.: Nilgün Tural. Mehmet Küçük (Der.). *Modernite Versus Postmodernite*. Ankara: Vadi Yayınları.

- Jung F. ve ark. (2004). *Şiddetin mitolojisi*. Veysel Atayman (Der.). İstanbul: Donkişot Yayınları.
- Keane J. (1998). *Şiddetin uzun yüzyılı*. Çev., Bülent Peker. Ankara: Dost Kitapevi.
- Keane J. (2010). *Şiddet ve demokrasi*. Çev., Meral Üst. Ankara: İmge Kitapevi.
- Köknel Ö. (2000). *Bireysel ve toplumsal şiddet*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Kumar K. (2013). *Sanayi sonrası toplumdaki post-modern topluma çağdaş dünyanın yeni kuramları*. Çev.: M. Küçük. Ankara: Dost Kitapevi.
- Michaud Y. (1991). *Şiddet*. Çev.: Cem Muhtaroglu. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mosses R. (1996). Şiddet nerede başlıyor. *Cogito*. (6-7):23-28.
- Oskay Ü. (1982). *XIX. Yüzyıldan Günümüze Kitle İletişiminin Kültürel İşlevleri Kuramsal Bir Yaklaşım*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Polat O. (2004). *Kriminoloji ve kriminalist üzerine notlar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Polat O. (2015). *Şiddet*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Riches D. (1989). Şiddet olgusu. Çev.: Dilek Hattatoğlu. *Antropolojik Açısından Şiddet*. David Riches (Yay.. Haz). İstanbul: Ayrıntı Yayınevi.
- Ruff J. R. (2011). *Erken modern Avrupa'da şiddet (1500-1800)*, Çev.: Didem Türkoğlu. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Sarup M. (2004). *Post – yapısalcılık ve postmodernizm*. Çev., Abdülbaki Güçlü. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

- Scognamillo G. (1996). Şiddet, Toplum, Birey ve Kan, *Cogito*. (6-7): 357-362.
- Sim S. (2006). *Postmodern Düşüncenin Eleştirel Sözlüğü*. Çev., Mukadder Ertan ve Ali Utku. Stuart Sim (Ed.). Ankara: eabil Yayınları.
- Sofsky W. (2009). *Dehşetli zamanlar amok, terör, savaş*. Çev.: Dilek Zaptçioğlu. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Spiereburg P. (2010). *Cinayetin tarihi Ortaçağ'dan günümüze Avrupa'da bireysel şiddet*. Çev.: Yiğit Yavuz. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Şaylan G. (1999). *Postmodernizm*, Ankara: İmge Kitapevi.
- Türkoğlu, N. (2007). *İletişim bilimlerinden kültürel çalışmalara toplumsal iletişim tanımlar, kavramlar, tartışmalar*. İstanbul: Kalemus Yayınları.
- Tomasulo, F. P. (1999). "Raging Bull,s. Postmodern Violence and Masculinity In Raging Bull". *Mythologies of Violence In Postmodern Media*, Christopher Sharnett (Ed.), Wayne State University Press. Detroit. ABD.
- Trend D. (2008). *Medyada Şiddet Efsanesi Eleştirel Bir Giriş*. Çev.,Gül Bostancı. İstanbul: YKY.
- Ünsal A. (1996). Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi. *Cogito*. (6-7):29-36.
- Virilio P. (2003). *Enformasyon bombası*. Çev. Kaya Şahin. İstanbul: Metis Yayınları.
- Weber M. (1999). *Protestan ahlakı ve kapitalizmin ruhu*. Çev.,Zeynep Gürata. Ankara: Ayraç Yayınevi.

Yamaner G. (2007). *Postmodernizm ve sanat mimari, sinema, edebiyat, tiyatro, tasarım*. Ankara: Algi Yayınları.

Yılmazok L. (2016). "Dağılan Beyin Parçalarına Gülmek: Quentin Tarantino Filmlerinde Şiddet ve Mizah". *Akdeniz İletişim Dergisi* (25), 179-193.

[http,s.//www.who.int/violenceprevention/approach/definition/en/](http://www.who.int/violenceprevention/approach/definition/en/)

https://www.boxofficemojo.com/year/world/2019/?ref_=bo_nb_cso_tab

<https://boxofficeturkiye.com/haber/dunya-genelinde-1-milyar-hasilati-asmayi-basarmis-filmler--475>

EXTENDED ABSTRACT

Defining violence is a difficult task. Because the meaning, purpose, perception, type, quality and usage of violence are shaped by culture. Therefore, the meaning of violence varies from period to period and from society to society.

Violence is a common phenomenon in all populations, but it is not completely measurable and can be recorded. Because violence occurs in different ways in almost every aspect of life and its meaning, scope, boundaries and effect are constantly changing. Therefore, there are many definitions and various classifications on violence. We should also consider violence as a sociological phenomenon and examine violence in the context of changes in social structure. In this context, this study aims to deal with the phenomenon of violence in the context of its relationship with social structure. In addition, it aims to make a sociological analysis of the differentiation of the use of violence in cinema in the modern and postmodern period by considering the phenomenon of violence in the cinema.

Violence in traditional societies is a situation that can be encountered at any time in the usual course of life. Violence, which is one of the main relationship methods of individuals and groups and problem solving methods, has been seen as a normal method of survival. In the modern world, under the monopoly of the nation state, it is institutionalized just like other social phenomena. The modern age is a period in which violence is institutionalized, controlled and even legitimized. The postmodern period is a period in which individual violence increases and violence is frequently used in the media. In the postmodern era, the phenomenon of violence has turned into a means of entertainment in the media.

When considered in the context of violence, the most important point that separates the postmodern period from the modern period is the difference in the meaning and use of violence. The sense of loneliness created by the modern world has led to an increase in individual violence. This situation led to the use of violence as a means of revolt and entertainment to the society. Violence, which has become institutionalized, rationalized and acceptable in order to maintain order in the modern world, has turned into irrational action in the postmodern world. Violence has become a part of daily life and culture in the postmodern world just like in traditional societies, but it has become a means of expression and identity rather than a struggle for life.

Cinema is both a mirror of society and an art that has the power to influence and change society. Cinema is a product of culture, so the structure of society has an impact on cinema. It is also possible to see this effect in the use of

violence in cinema. In this context, it is seen that the use of violence in cinema in the postmodern period differs from the modern period. Violence in cinema in modern times is often based on a rational basis. In the postmodern era, violence was used for no reason, no purpose and pleasure.

Postmodern cinema has demolished all the patterns of modern era cinema. For example, a series of cases which are contrary to social values such as causal and exaggerated violence, extreme sexuality, homosexuality, alcohol and drug use are used for entertainment purposes. The weakening of the belief in the mind and its power in the postmodern society, the prominence of pleasure, led to the use of violence for no reason, purpose and pleasure. The most prominent examples of this are seen in cinema and especially in Hollywood.

Violence, in particular the so-called "new violence", has become a means of entertainment. In a film included in this trend, visual violence has become the main theme of the film. In these films, scenes of violence that can be horrifying and disgusting can often be entertaining and funny with examples of black humor. This not only makes violence ordinary, it also idolizes and popularizes violent characters.

Nowadays, there are various discussions about the effect of the media in the increase of violence and how this effect can be reduced. However, according to many authors, it is not easy to prevent it. Because violence is a powerful commercial tool just like sexuality. So it is one of the most popular topics in the entertainment industry. Demand for demonstrations of violence in public entertainment is quite high. The image of violence has become one of the main features of postmodern culture dominated by virtuality. Because violence just like sexuality, and even both, attracts and sells attention.

As a result, in the postmodern era, a film suitable for the new violence movement includes scenes of extreme, exaggerated and playful violence. What the audience has to do is sit in their comfortable seats in the cinema and have fun. After all, this is what the film promises to its audience.